

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicorvm Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

LXIX. De multiplici habitu Canonicorum Regularium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

CAPVT SEXAGESIMVM NON VM.

De multiplici habitu eorundem Canoniorum Regularium.

Contra assertionem superiori capite firmatam vnicum restat dubium, quod oritur ex multiplici habitus varietate, seu potius diuersitate, quam intueri licet tum inter canonicos predictarum congregationum inter se inuicem, tum etiam inter illos, & veteres canonicos cathedrales, & alios antiquioris instituti; nam alij sunt, qui vestem lineam ad formam camisiae Romanae deferunt, quae vulgo apud nos rochetum dicitur, vt Itali, & apud Gallos Victorianes, & apud Belgas, & Germanos, Windesemenses, & quidam alij peculiarium locorum: alij rochetum sine manicis deferunt, vt Poloni, & nonnulli ex Bauaris, & Sueuis: alij superpelliceo vndique clauso, sed tamen sine plicis circa collum vtuntur, vt Colimbricenses: alij nec superpellicium, nec rochetum deferunt, sed hanc lineam strictam ad latitudinem quatuor digitorum a collo pendentem, & sub sinistro latere ligatam, vt plurimi ex Gallis, Belgis, & Germanis, qui extra congregationem viuunt alij supparis siue tunicis albis sub veste lineae vtuntur, vt omnes Itali, ex Hispanis Colimbricenses, ex Gallis S. Rufi, & S. Victoris, ex Belgis, Windesemenses, & multi ex Germanis: alij nigras portant, vt Cathedrales Hispani, & Galli, & qui extra congregationem viuunt tum in dictis locis, tum etiam in multis Germaniarum violaceis vtuntur, vt olim in Italia canonici S. Ioannis de Vrbe veteri, nunc quoque in Belgio canonici S. Auberti Cameracensis, & Eligij, & quidam canonici Anglicani ante illius Regni defectionem a fide Catholica: alij etiam sunt, qui pallium more clericorum secularium deferunt: alij cappam cum capuccio, vt Itali, & in Belgio, Windesemenses: alij almutijs vtuntur, vt ante 2 s. annos omnes nostri Lateranenses, & in Lusitania Colimbricenses, & in Belgio, & Polonia: alij cappucijs laneis quae super humeros deferuntur, vt antiqui canonici S. Frigidiani, qui mos etiam nunc a nostris ibi loci seruatur: alij pelibus siue cappucijs, vel seapularibus pelliceis, quae in Constitutionibus Benedicti XII. vocantur forcatura, vt canonici Victorini in Gallijs, & Windesemenses, & quidam alij in Belgio. Haec autem tam multiplex varietas in habitu tum accidentalium, tum etiam essentialium, vix ac ne vix quidem cum identitate essentiali vnius ordinis consistere videtur: nam si ab vnitatis habitus ad vnitatem ordinis nobis argumentari licitum est, cur non etiam a diuersitate eiusdem habitus

Ecclesia non tam per nouam institutionem, quam per reformationem eiusdem ordinis. At ista non tenet speciem, vt ex textu in cap. relatum, & ibi obiter communitur Doctores ne clerici, vel monachi, & Lopponebatur de Iudicij. notat Romanus consilio 708. & alij.
 Nec obliuiscatur, quod opponit Ioannes Trullo libro primo capite vndecimo, dicens, longum esse discrimen antiqui ordinis a supradictis congregationibus, quod antiquus ordo cathedrales, & alias collegatas obtinet, & habet dignitates, Archidiaconatus, officia, personatus, & alia plurimum simplicia, tum curata beneficia regularia, illis canonicis conferenda, & per illos regenda, quae canonici dictarum congregationum a se protulisse explorant, & in formam monachorum protulisse videntur, tum quia absolute falsum est, aliquos factum ex dictis congregationibus omnia supradicta non habuisse, nam nostri Lateranenses habuerunt Ecclesiam Lateranensem, quae est optatum Ecclesiarum maris, & princeps, & non minima cathedrales, verum etiam patriarchalis, neque illam obnoxiuerunt ex dispensatione, sed tanquam propriam, & veri clerici originarij predictae Ecclesiae, & licet per violentiam fuerint exacti, sunt tamen nunc etiam veri clerici dictae Ecclesiae, ac si actu essent de gremio Capituli Lateranensis, vt illorum privilegiorum verba sonant. Habent autem pro Archidiaconatibus Prioratus, & Abbatiales dignitates, & dignitas Abbatialis maior nunc est Archidiaconalis, quidquid eorum esset, quando Abbates nondum erant clerici. Imo omnes Abbates vtuntur insignijs Pontificalibus, quibus non vtuntur omnes Archidiaconi. Habent etiam Praepositos, & Archipresbyteros sicut in nostra congregatione, tenent beneficia complura regularia tam curata, quam simplicia, quae per illos reguntur. Imo, & secularium beneficiorum sunt capaces, demum esio istis omnibus careret, non propter hoc inferri posset, illis habere omnia a se abicisse, vt in formam monachorum transirent, vel non esse illorum capaces, nam aliud est non habere aliquid aliud est non posse illud habere, si ei cõseruatur, fatemur, canonicos dictarum congregationum non habere vnicam Ecclesiam cathedrales, non quod ex illorum natura habere non possint, sed quia ipsi cathedrales canonici illorum reformationem suscipere noluerunt, & in tantum a reformatione abhorruerunt, vt ad omnimodam secularitatem potius se contulerint, & quia nullus est, qui modo Regularibus Ecclesias reformandas tradere velit, ne dicam si fieri posset, quam libentissimè complures bona ipsorum regularium ab ipsis congregationibus ablaturus.

V. M.
 ueniente etiam in
 obari indiget. sed ca
 tionum conuenient
 D. Augustino inflat
 definitione, & qu
 iant in nomine p
 cantur clerici, vt
 vocentur etiam cano
 nihil referre quom
 nominibus vocari
 sum est, & in subiecta
 a, & alia ibi exp
 onuenient in defini
 a D. Augustino in
 ter viuentes cum
 supra ostensum fuit,
 tum illis per se cler
 tenti, ita etiam illi,
 uniter receptis in
 octauo. ad 2. Tandem
 statibus probatur, quo
 rum erat, populum
 16. q. 1. ita etiam illi,
 x propria natura, &
 apaces omnium beni
 nt ad regimen animarum
 vt tradit Innocentius
 morem, de statu mon
 er Dominos Andree
 ruzij 158. sub Domini
 inde canonici regula
 um primorum Cant
 normam, & traditio
 r, vt inquit Eugenius IV.
 onicos regulares redant
 slem. Ergo conuenient
 nec referri quod
 saliter de omnibus, sed
 mensibus, siue Frigid
 io de alijs, qui a quibus
 ones, & inflata clerico
 cut nostri Lateranenses,
 ius seruari debet. capite
 tionibus.
 lem assertio ex identitate
 & illorum primitiua Ec
 x identitate habitus
 s essentialis ordinis
 ia habitus est signum
 cerent, vt tradit D. Tho
 er sequuntur Doctores in
 octauo. & in Clemencia
 um horum canonico
 mituz Ecclesiae Lateran
 est nempe unica line
 entialis canonico
 ntes Andree in Clemen
 abutibus de electione.
 congregationum ora est in
 Ecclie

habitus ad diuersitatem ordinum arguere licebit? si enim affirmatio est causa affirmationis, etiam negatio negationis causa erit. Et hic est cardo rei, circa quem totius controuersie pondus reuoluitur, & nodus difficultatis, pro cuius solutione, suppositis, quæ supra hoc eodem libro cap. 8. & lib. 1. cap. 22. notauimus de habitu clericorū. D. Patris Augustini, & aliorum clericorum primitiua Ecclesie, recolenda nobis est distinctio illa vulgaris de duplici habitu, altero interno & essentiali, altero externo & accidentario, quæ subiecta materie applicando, dico internum habitum, & essentialem omnium, & singulorum canonicorum Regularium esse solam tunicam lineam, siue illa ad formam rochetti, siue superpellicei, siue cum maniciis strictis, siue latis, siue etiam sine maniciis sit formata: nam forma peculiaris non est ex usu, vel traditione Apostolica, vel Ecclesie, in specie determinata, sed solum in genere, ut aliis dictum fuit. Quod autem hic solus sit proprius, & essentialis habitus canonicorū Regularium, & cætera omnia indumenta sint illis accidentaria, siue illorum formam, siue materiam, siue colorem attendamus, præter ea, quæ supra locis proximè notatis deduximus, probatur euidenter autoritate Glossæ communiter receptæ in Clementina prima in verbo Habitus de electione, ubi dicit, quod habitus canonicorum Regularium est sola tunica linea, quam sub cappa deferunt.

II. **S**ecundò probatur expressa definitione Benedicti XII. in Bulla generalis reformationis canonicorum Regularium in cap. de Forma, & honestate habitus, & vestimentorum, ubi præscribitur habitus, & omne genus vestimentorum, quibus iidem canonici uti possunt tam quoad materiam & colorem, quam etiam quoad formam. Et nomine habitus Pontifex solam vestem lineam intelligit, ut illa eius verba indicant: *Vestis quoque superior habitus proxima sit rotunda per circuitū &c.* & infra: *Qui autem exhibens se in publicum habitum super indumenta scilicet linea tenui re occultauerit &c.* ubi vides, Pontificem distinguere habitum à veste exteriori siue superiori, & nomine habitus intelligere vestem lineam, quod non nisi de habitu essentiali intelligi potest, & vide illud caput, quia in eo ponitur varia, & multiplex forma eiusdem vestis lineæ per Pontificem approbata, ut inde habeas habitum essentialem canonicorum Regularium non habere formam in specie determinatam, sed in genere tantum.

Sub habitu verò accidentali eorundem canonicorum comprehenduntur alia omnia vestimentorum, ac superindumentorum genera, quibus iidem canonici in diuersis prouincijs diuersimodè vtuntur, ut sunt tunica talaris, vestis superior, quæ dicitur cappa siue pallium, cappa chorales, cappa pluuias, almutia, cappucia, quæ alio nomine dicuntur scapularia, pelles, quæ dicuntur

varote, siue forcatura: hæc enim omnia comprehenduntur sub habitu accidentali, quia variatae etiam omitti possunt iuxta laudabiles consuetudines locorum: & quoad habitum accidentalem canonici Regulares, nisi per constitutiones suarum congregationum id prohibeatur, omnibus in dumentis uti possunt, quibus clerici seculares licet, & laudabiliter vtuntur, quod patet solum ex prædicto cap. Constitutionum Benedicti XII. de forma habitus, sed etiam ex Innocentio III. in cap. Deus qui. de vita, & honestate clericorum, ubi referens Episcopo Liouiniensi, quo erant complures diuersorum ordinum Regulares, & conuenienter diuersi habitus, & inter illos multi canonici Regulares, illos omnes Prefatus iubet retento habitu interiori, cum ceteris in habitu exteriori se conformare. Ad id vltimè Ecclesie Romanæ, qui etiam præscribitur in Cæremionali nuper edito, quo Episcopi ex Ordine canonicorum Regularium assumpti dimittunt omnibus indumentis illorum ordinis, excepta veste linea, habitum clericorum secularium assument, & ita etiam ante annos centum iudicialiter decreuit Leo X. causa prius cognita. cuius decretum videri potest in libro Indulgentiarum congregationis Lateranensis per Sirenum nostrum compilato fol. 475. vnde argumentum eundem determinatur, cætera omnia indumenta, & præscripta præter lineam tunicam, ad habitum accidentalem spectare etiam nec mutari, nec omitti possent etiam per assumptionem ad Episcopatum, vel etiam Cardinalatū, ut decernitur in cap. Statutum 18 q. 2. notat D. Thom. 2. 2. q. 187. art. 2. in corpore, & videmus seruari in praxi in Curia Romana.

His de habitu essentiali, & accidentali constitutis. Dico primò, identitatem ordinis non ex habitu accidentali, sed ex habitu essentiali attendendam esse. 2. omnes canonicos Regulares dicuntur congregationum tam inter se, tum etiam cum antiquis cathedralibus, & alijs aliorum collegiorum in habitu essentiali conuenire, quia omnes deferunt tunicam lineam, nec videtur quod hæc sit sub forma rochetti illa sub forma superpellicei: quia illa forma particularis non sunt ab Ecclesia determinata.

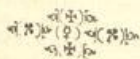
Verum contra hanc nostram assertionem duplex insurgit dubium. Primum quia modo dicuntur multi canonici Regulares, qui non deferunt habitum lineam, sed tantum deferunt fasciam seu hastam strictam lineam à collo pendentem, quæ tunica linea non est, nec vllatenus dici potest.

Respondet nihilominus, istos canonicos deferre tunicam lineam saltem statuti bonis, potest cum inter sunt officijs diuinis. Ceteri extra claustra deberent etiam tunicas lineas deferre, id etiam videtur iubere Benedictus XII. cum præcipit, ut nullus se in publico exhibens audeat illam tunicam re occultare, nam multò magis videtur præcipi

ut deponant. Ceterum quia in multis Collegijs præcipitur, quæ non sunt vniuersitates congregatio- nibus, disciplina canonica paulatim est relaxata, præcipuum etiam capiti omitti ipse habitus: sed ne canonico videretur dimissus, & ne illum sic dimittentis incidere in penam canonis cap. 1. ne clerici vel monachi in 6. & etiam, quia in Concilio Senonensi celebrato anno 1523. in 2. parte cap. 22. ita cauetur: *Et ne notarium illum absumptum, quos annuuli Regularium apostasiam incurrendo sine habitu regulari etiam in publicum videretur non erubescerent, sub simulatione perire ansere videantur, statui- tur, quod Canonici Regulares de cetero super veste ex- ternam tegantur lineam tunicam, quam extra monasterium fore amantur teneantur. Ideo nonnulli ad apostasiam vitandam, paruum illam hastam lineam super cætera indumenta assumpserunt, ne sui habitus desererent, & apostatae viderentur, quam paruum rochetum vocant, quæ potius signum est vestis lineæ, quam verus essentialis habitus canonicorum Regularium.*

Secundò dubium est, quia sunt nonnulli canonici Regulares, qui vltra tunicam lineam ad habitum internum, & essentialem addiderit hastam lineam cucullatam, seu scapulare lancum, quod est illorum essentialis habitus, siquidem in illo habitu ipsi profitentur, ut canonici Regulares S. Salvatoris Bononiensis.

Respondet si admittamus, eiusmodi scapularia spectare ad illorum habitum essentialem, difficultas admodum videri, defendi posse, illos non etiam aliquo modo differre ab antiquis canonicis Angelimanis, quare qui concedunt, huiusmodi scapulare ad illorum habitum essentialem spectare, sibi ipsi consulant, hoc certum, nullum ex antiquis canonicis eiusmodi scapulare tulisse: nam quod ex Augustino Mamphido comministrato, canonico D. Marci Mantuanos, vel canonicos à D. Marco institutos illud detulisse, fingunt esse non enim erat scapulare hastatum ad modum cuculle, sed cappucium lancum, vel pellicium, quo antiqui canonici ad regendas scapularias vtuntur, quod nunc etiam à multis tum regularibus, tum secularibus super humeros vel brachia in Ecclesijs deserti consuevit. Mihi autem probabilius videtur dicendum, illud scapulare ad habitum essentialem nullatenus spectare, cuius rei argumentum est, quod canonici ex prædicta congregatione ad Episcopatum assumpti illud dimittunt, quod non facerent, si esset habitus essentialis, sicut non dimittunt rochetum, & forte ad lites amputandas omnino dimitti posset, si illa ordinis, & habitus integritate.

CAPVT SEPTVAGESIMVM.

De Canonicis Regularibus Præmonstratensibus, & alijs quibusdam Ordinibus, qui dicuntur Canonicorum Regularium.

Ræter canonicos Regulares, quos hæcenus recensimus, sunt alij Ordines canonicorū sub D. Augustini regula militantium, licet non sint de illis per D. Augustinum vel Apostolos institutos, sed per nonnullos pios, & sanctos viros postmodum fundati, quorum nonnulli habent etiam institutum milium quodammodo ex clericali, & monastico. horum primus est ordo canonicorum Regularium Præmonstratiensium à sanctissimo viro, & diuini Verbi prædicatore eximio Norberto nobili Lotharingo, in loco Præmonstrato nuncupato anno Dñi 1120. fundatus. de eius fundatione cōtinuator Chronici Sigiberti sub eodem anno 1120. hæc scribit: *Vitæ Dei Norbertus à Papa Calisto Bartholæo Laudunensi Episcopo specialiter commendatus, cum ei ecclesia S. Martini à prædicto Episcopo offerretur, tum propter virtutem, tum quia eiusdem ecclesie cleroi propositis, & vitæ eius austeritatem horrebant, eam reliquit, & ab Episcopo diuersis eiusdem Prouincie locis religioni congruentibus sibi ostensis, tandem diuinitus in loco Præmonstrato residit, ibique solitarius religionem vitam agere cepit, & tempore Quadragesime ad colligendos secos suis egressus, ante Pascha cum tredecim socijs rediit, & cum his in Præmonstrato loco se. vnam canonicæ institutionis normam ad tenorem regula B. Augustini Deo militare cepit. Consentient Vincētus Beluacensis in Speculo Historiali lib. 27. cap. 28. Baronius tom. 12. sub anno 1120. & posteriores omnes Historici, plura de hoc viro sanctissimo, & de fructu incomparabili, & lucro animarum per verbum & exemplum narrantes præsertim Laurentius Surius tom. 3. sub die 6. Maij, ex Hugone illius discipulo, qui eius vitam exarsit. Aduertendum tamen, ipsū Norbertum antequam nouā familiam Præmonstratiensium institueret, fuisse professione canonicum Regularem, vt autor vitæ illius cap. 22. scribit, quod nouam familiam volens instituire, ne professioni canonicæ, cui ille, & qui cum illo viuere volebant, intitulati fuerant ab infamia, iniuriam inferre viderentur, regulam B. Augustini afferri præcepit. imo Calistus II & Bartholæus Episcopus Laudunensis primò posuerunt illum in monasterio S. Martini, quod tunc erat canonicorum Regularium, quæ*

de deponunt. Cæterum quia in multis Collegijs prædictis, quæ non sunt vniuersitates congregatio-
nibus, disciplina canonica paulatim est relaxata,
paulatim etiam coepit omitti ipse habitus, sed ne
omnino videretur dimissus, & ne illum sic dimittit-
tentia incidere in penam canonis cap. 2. ne
clericus vel monachus in 6. & etiam, quia in Conci-
lio Senonensi celebrato anno 1523. in 2. parte
cap. 22. ita cautur: *Et ne notarium illum ab usum,
quo monachi Regularium apostasiam incurrendo sine
habitu regularitatis in publicum succedere non et ubi-
quælibet dissimulatione prætextu viderantur, statui-
mus, quod Canonici Regulares de cætero super veste ex-
ternâ tegam lineam tantum, quam extra monaste-
rium ferre omnes teneantur. Ideo nonnulli ad apo-
stasiam vitandam, parvam illam halsam lineam
super cætera tudumata assumpserunt, ne sui ha-
bitus defectores, & apostata viderentur, quam
parvam rochetum vocant, quæ potius signum
est vestis lineæ, quam verus essentialis habitus ca-
nonicorum Regularium.*

Secundum dubium est, quia sunt nonnulli ca-
nonici Regulares, qui vitæ tunicam lineam
ad habitum internum, & essentialē addiderūt
halsam lineam cucullatā, seu scapulatē lineam,
quæ est illoque essentialis habitus, siquidem in il-
lo habitu ipsi profitentur, vt canonici Regulares
S. Salvatoris Bononiensis.

Respondendo si admittamus, eiusmodi scapula-
respectare ad illorum habitum essentialē, dif-
ficile admodum videtur, defendi posse, illos non
etiam aliquo modo differre ab antiquis canoni-
cis Augustinianis, quare qui concedunt, huius-
modi scapularē ad illorum habitum essentialē
spectare, sibi ipsi consulant, hoc certum, nullum
ex antiquis canonicis eiusmodi scapulare tulisse:
nam, quod ex Augustino Mamphido communi-
cator, canonicos D. Marci Mantuanos, vel cano-
nicos à D. Marco institutos illud detulisse,
singulum est: non enim erat scapulare halsatū ad
modum cucullæ, sed cappucium lineum, vel pel-
licum, quo antiqui canonicis ad tegendas scapu-
las utebantur, quod nunc etiam à multis tum re-
gularibus, tum secularibus super humeros vel
brachia in Ecclesijs deferri consuevit. Mihi au-
tem probabilius videtur dicendum, illud scapula-
re ad habitum essentialē nullatenus spectare,
cuius rei argumentum est, quod canonicis ex præ-
dicta congregatione ad Episcopatum assumpti
illud dimittunt, quod non facerent, si esset habi-
tus essentialis, sicut non dimittunt rochetum, &
torcē ad lites amputandas omnino dimitti
possent, salua ordinis, & habi-
tus integritate.

